

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÅSTERÅS**

Akademien för utbildning,
kultur och kommunikation

Förskollärares syn på flerspråksutvecklingen i förskolan.

- En kvalitativ studie om hur pedagoger i förskolan utvecklar barns flerspråkighet

Catrin Drigoris
Jenny Strömberg

Examensarbete inom
kunskapsområdet pedagogik.
UÖÄ022, Hötterminen 2009.

Handledare: Margaret Obondo
Examinator: Kerstin Åman

Examensarbete
15 högskolepoäng

Sammanfattning

Catrin Drigoris
Jenny Strömberg

Förskollärares arbete att
utveckla barns flerspråkighet
i förskolan.

2009

Antal sidor: 24

Vår avsikt med denna studie var att undersöka förskollärares syn på flerspråkiga barns språkutveckling. Vi har även velat belysa vilka aspekter som förskollärare lyfter fram som viktiga för att utveckla modersmålet samt andraspråket hos barnen. Detta är en kvalitativ studie innehållande semistrukturerade intervjuer. Intervjuerna är gjorda med tio stycken förskollärare arbetandes på tre olika mångkulturella förskolor. Intervjuresultaten är ställda mot litteraturen men även självbärande då det har visat sig vara svårt att finna litteratur som framhäver hur modersmålsutveckling i förskolan främjas på bästa sätt. Resultatet av intervjuerna visar att modersmålsutvecklingen i förskolans pedagogiska verksamhet varierar från obefintlig till befintlig. Även synen på andraspråksutvecklingen varierade i samma grad. Samtliga av respondenterna var eniga om att det krävs förbättring i förskolans verksamhet vad gällande flerspråksutveckling.

Nyckelord: Modersmål, andraspråk, flerspråkighet, förskollärare, förskolan

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte	5
1.2 Frågeställningar	5
1.3 Begreppsdefinition	5
2. Bakgrund.....	5
3. Litteraturgenomgång	6
3.1 Teorier.....	6
3.1.1 Sociokulturellt språkperspektiv	6
3.1.2 Kognitiv språkutveckling	7
3.2 Flerspråksutveckling	8
3.3 Modersmålsutveckling i förskolan.....	10
3.4 Andraspråksutveckling i förskolan	10
4. Metod	12
4.1 Kvalitativ studie.....	12
4.2 Urval	12
4.3 Datainsamlingsmetod	12
4.4 Genomförande	13
4.5 Databearbetning och analysmetod	13
4.6 Reliabilitet och validitet	13
4.7 Forskningsetiska principer.....	14
5. Resultat	15
5.1 Syn på flerspråkighetsutveckling i förskolan.....	15
5.2 Syn på modersmålsutveckling i förskolan.....	16
5.3 Syn på andraspråksutveckling i förskolan.....	18
5.4 Sammanfattning resultat.....	20
6. Analys	20
6.1 Flerspråksutveckling.....	20
6.2 Modersmålsutveckling i förskolan.....	21
6.3 Andraspråksutveckling i förskolan	22
7. Diskussion	23
7.1 Metoddiskussion	23
7.2 Resultatdiskussion	24
7.3 Slutsatser	26
7.4 Nya forskningsfrågor	27
Referenslista	28
Bilaga 1. Intervjuguide	30

1. Inledning

I dagens samhälle har vart fjärde barn i Sverige sina rötter från ett annat land enligt Calderon (2004). Förskolan är för många människor det första mötet med den svenska kulturen. Det är viktigt att barnen på förskolan får möjlighet att utveckla alla sina språk, dvs. modersmålet samt andraspråket, då språkutveckling och identitetsutvecklingen har ett starkt samband. En människa som besitter två eller flera språk har tillgång till flera kulturer och kan på detta sätt känna tillhörighet till varje kultur. Forskning visar enligt Calderon att andraspråksinlärning påverkas positivt om barnet ifråga har fått utveckla sitt modersmål. Cummins (2001) menar att pedagogerna bör utgå från det barnet har med sig av sitt språk, kultur och barnets förståelse och erfarenheter. Pedagogerna skall arbeta så att innehållet i barnets vardag leder till utveckling vilket det gör om innehållet motsvarar barnets behov.

Utbildningsdepartementet (2006) skriver i Läroplanen för förskolan, Lpfö98, följande:

”Förskolan skall medverka till att barn med annat modersmål än svenska får möjlighet att både utveckla det svenska språket och sitt modersmål”
(Lpfö 98 s.6)

”Förskolan skall sträva efter att varje barn som har ett annat modersmål än svenska utvecklar sin kulturella identitet samt sin förmåga att kommunicera såväl på svenska som på sitt modersmål”
(Lpfö 98 s.9)

Hur förskolan bemöter barns olika språk har enligt Benckert, Håland och Wallin (2008) en avgörande betydelse för barnet i frågas utveckling som individ då språk och identitet går hand i hand. Om barnet inte får använda och höra sitt modersmål, som är en färskvara, så försvinner det. Skolverket (2003) belyser att barn med annat modersmål än svenska har stora möjligheter att utveckla flerspråkighet på hög nivå. Om detta skall lyckas så krävs det att förskolan ger förutsättningar och stimulerar barnen till att utveckla alla sina språk.

Då både skolverket och läroplanen förespråkar vikten av modersmål samt andraspråksutveckling i förskolan frågar vi oss som författare, varför har vi inte sett förskollärares arbete med barnens modersmålsutveckling i förskolan under vår verksamhetsförlagda utbildning inom förskolan. Inte heller har vi direkt upplevt att förskolan anpassat verksamheten på något speciellt sätt för att utveckla andraspråket hos de flerspråkiga barnen. Att i litteraturen finna arbetssätt som främjar modersmålsutvecklingen i förskolan har visat sig vara svårt och vad är då bättre än att ställa denna fråga till verksamma förskollärare?

1.1 Syfte

Studiens avsikt är att undersöka flerspråkighetsutvecklingen i förskolan utifrån ett lärarperspektiv inkluderat tio förskollärares som gemensamt besitter erfarenhet av arbete i mångkulturella barngrupper. Vidare vill vi undersöka hur dessa förskollärare ser på utvecklingen av flerspråkiga barns modersmål- samt andraspråksutveckling.

1.2 Frågeställningar

- Vilka aspekter lyfts fram som viktiga gällande flerspråksutveckling?
- Hur ser förskollärare på flerspråkiga barns modersmålutveckling i den pedagogiska verksamheten?
- Hur ser förskollärare på flerspråkiga barns andraspråksutveckling i den pedagogiska verksamheten?

1.3 Begreppsdefinition

- Med *flerspråkighet* menar vi att en människa använder eller behärskar flera språk. (Nationalencyklopedin, 2009-10-26).
- *Modersmål* avser i denna studie språket/språken som lärs in från födseln i språkets naturliga miljö. Vi ser också modersmål och förstaspråk som synonymer till varandra då detta framgår av både Einarsson (2004) och i Nationalencyklopedin (2009-11-02). Dock kommer vi konsekvent använda oss utav begreppet modersmål.
- *Andraspråk* är ett språk som lärs in i språkets naturliga miljö, men senare än modersmålet. (Einarsson, 2004).
- Begreppen *förskollärare* samt *pedagog* har i vår studie samma innebörd.
- *Kultur* innebär i denna studie "värderingssystem som vi är uppvuxna i och som ofta är osynliga för oss själva, en ram inom vilket vi tänker, agerar och reagerar inom. Ofta är det i kontakt med människor från andra kulturer som vi blir medvetna om våra osynliga ramar" (Benckert, Håland och Wallin, 2008, s. 77, Obondo, 1999).
- *Mångkulturell* innebär i vår studie ett tillstånd, exempelvis en mångkulturell förskola innebär att barnen kommer från flera olika kulturer. (Benckert m.fl., 2008).
- *Interkulturell* betecknar en process, det vill säga att barn/vuxna från olika kulturer samverkar för att skapa möjligheter och förståelse samt ömsesidig respekt. (Benckert m.fl., 2008).

2. Bakgrund

Skolverket (2003) betonar att förskolan skall bidra till att barnen får möjlighet att utveckla sitt modersmål och få tillgång till modersmålsstöd på förskolan. Vidare belyser Skolverket att "formerna för modersmålsstöd i förskolan är inte reglerat i styrdokumentet. Modersmålsstödet kan organiseras på olika sätt" (s.29). Det är dock vanligast, enligt Skolverket, att en ambulering modersmålslärare kommer till förskolan en eller ett par gånger i veckan för att ge modersmålsstöd. Detta stöd kan även ges av

en anställd flerspråkig personal som Skolverket främst förespråkar, men detta är mindre vanligt. Viktigt är att, enligt Skolverket betona, att även de förskollärare som inte är flerspråkiga har ett ansvar att arbeta med modersmålsstöd då detta står i klartext i läroplanen för förskolan (Lpfö98). Skolverket (2003) vill se att modersmålsstödet i förskolan skall vara obligatoriskt för kommuner att anordna och att det skall omfatta barn från ett års ålder. Trots att forskning visar att modersmålsstöd från tidig ålder både ger bäst resultat och är mest kostnadseffektivt så har modersmålsstödet i förskolan minskat kraftigt under 1990-talet. Detta beror dels på besparingskrav samt att det inte finns någon lagstiftad skyldighet att erbjuda modersmålsstöd menar Skolverket.

Skolverket (2003) belyser svensk forskning som visar att elever som deltagit vid modersmålsundervisning har bl.a. bättre betyg i kärnämnen än elever som inte fått denna undervisning. Eleverna känner större trygghet och trivsel i skolan samt att de utvecklar en bro till integrationen vad gällande den nya kulturen. Skolverket menar att forskare är starkt eniga om att ett välutvecklat modersmål gynnar identitetsutvecklingen och underlättar för lärandet, vilket är gynnsamt för både individen och samhället.

Enligt Einarsson (2004) är det vanligast att invandrabarn, då de kommit till Sverige, får undervisning på sitt modersmål för att sedan slussas in i majoritetsspråket som ganska snart tar över som undervisningsspråk. Denna tvåspråkighetsundervisning går under benämningen subtraktiv tvåspråkighet. Med detta menas att barnet/eleven lär sig ett nytt språk på bekostnad av sitt modersmål vilket har visat på misslyckande.

Benckert och Sjöberg (1990) lyfter fram vikten av att alltid utgå från barnets nivå. I arbetet med att lära invandrabarn svenska som andraspråk är det betydelsefullt att se språket som en del av barnets kultur. Det som uppfattas som självklart för dem som är uppväxta i en svensk kultur är inte lika självklart för barn från en annan kultur. Författarna menar därför att pedagoger skall lägga stor vikt vid att sitt förhållningssätt utgår från barnens nivå. Då språket är en del av kulturen är det viktigt att barnen får utveckla alla sina språk. Det är angeläget att som pedagog sätta sig in i svårigheter som ett barn kan möta då de lär in ett nytt språk, hur språken skiljer sig grammatiskt, vilka olika ljud som finns i språket m.m. I dessa frågor är det ypperligt, menar författarna, att modersmåls läraren handleder förskollärarna.

3. Litteraturgenomgång

I litteraturgenomgången redovisas relevant litteratur kring våra forskningsfrågor. I den första delen presenteras Lev Vygotskij, sociokulturellt språkperspektiv, samt Jim Cummins, kognitiv språkutveckling. Sedan lyfts olika aspekter på flerspråkighet för att i nästa avsnitt behandla modersmålsutvecklingen i förskolan. I sista avsnittet redovisas andraspråksutvecklingen i förskolan.

3.1 Teorier

3.1.1 Sociokulturellt språkperspektiv

Vygotskij förespråkar den mänskliga utvecklingen i ett sociokulturellt perspektiv och menar att lärande sker i samspel med andra (Säljö, 2003). Vygotskij (1999) menar att

utan social kommunikation utvecklas vare sig språk eller tänkande. Tänkan­de och språk menar Vygotskij är starkt sammanflätade men ändå inte identiska.

Språkets primära funktion är kommunikation och ett medel för social sam­varo, och i språket förenas den förmedlande funktionen (ordet yttre sida) och funktionen att tänka (ordets inre mening). Människan kommunicerar även när hon är ensam. I dialogen skapas betydelser. Ordet är både kommu­nikativt och ett kulturellt tecken.

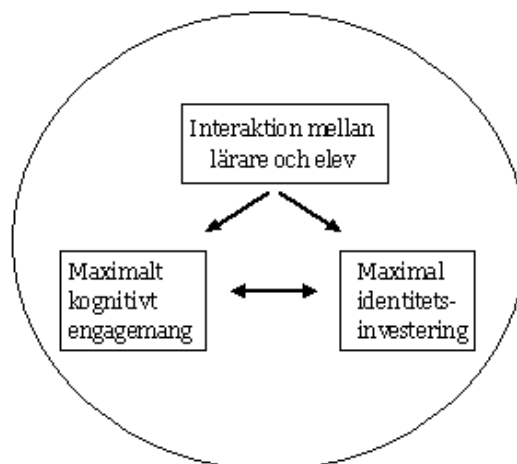
(Vygotskij, 1999, s.13).

Ordbetydelsen förenar både språk och tänkande på samma gång. Vygotskij hävdar att ett barn föds socialt och att språket uppfyller en social funktion genom dialog med omvärlden. Det är genom andra som människan lär känna sig själv. Vygotskij menar att tillägnandet av ordbetydelsen är en komplicerad process, denna erövring sker i olika etapper. Förnuft är grunden till att människans språk är förnuftigt anser Vy­gotskij.

3.1.2 Kognitiv språkutveckling

Cummins (2001) är en av tvåspråkighetsforskningens förgrundsgestalter och har stu­derat graden av skolframgång för barn i tvåspråkiga program, dvs. undervisning där mer än ett språk fungerar som undervisningsspråk. Detta språkbads program går ut på att arbeta efter en additiv tvåspråkighet där Cummins menar att barnet lär sig ett nytt språk utan att det förlorar något av sitt tidigare språk. Detta har visat sig vara mycket framgångsrikt både vad gällande utvecklingen av ämneskunskaper samt språkfärdigheter. Cummins betonar även vikten av interaktionens betydelse i under­visningen.

Figur 1 nedan, skildras Cummins (2001) modell gällande inläring av det kunskaps­inriktade språket. Cummins påvisar i denna modell att det interpersonella utrymmet genereras då lärare och elev interagerar med varandra. Det är i detta utrymme som inläringen och identiteten hos eleven skapas. Cummins problematiserar hur fler­språkiga elever inte riktigt kan uppnå detta utrymme maximalt då maktförhållandet i samhället antingen utmanas eller stärks som i sin tur återges i klassrummet. Detta leder till att flerspråkiga elever uppmanas att ge upp sitt modersmål i skolan.

Figur 1. Bearbetad efter Cummins (2001) modell av Catrin och Jenny.

Elevens eget kognitiva engagemang är också avgörande för att eleven skall få bra resultat i skolan menar Cummins (2001). Vidare så skall läraren ha ett ansvar där han/hon inte fördömer och utesluter barnets personliga, språkliga och kulturella identitet. Känner en elev sig fördömd och utesluten så resulterar det i att eleven förlorar intresset för skolan. Vidare anser Cummins att barnens självbild stärks ju mer de lär sig och som i sin tur leder till att eleven engagerar sig mer i sina studier. Utgångspunkten i Cummins modell, figur 1, är att inlärningsprocessen skall ses ur två perspektiv, kognitivt engagemang och identitetsinvestering.

3.2 Flerspråksutveckling

Loken och Melkeraaen (1996) hävdar att en flerspråkig utveckling generellt sett inte är enkel och att det finns många åsikter kring hur flerspråkig språkutveckling främjas på bästa sätt. Debatter lyder, enligt författarna, huruvida förskolan och skolan antingen bör satsa på att först utveckla barns modersmål, för att skapa en bra grund för senare inläring av ett andraspråk, eller om satsningen skall ligga på det nya språket utan att gå vägen över modersmålet. Vägen för en bra andraspråksutveckling bör gå genom modersmålet menar författarna. I förskolan uppstår det många situationer som ställer krav på språkfärdigheter, vilket till synes kan ses som naturliga situationer eller sammanhang för språkstimulering. Att barnen genom att vistas i denna miljö utvecklar språk är inte, enligt författarna, självklart då de menar att det är en nödvändighet att arbeta konkret och målinriktat. Även bör de flerspråkiga barnen få tillgång till en modersmålsassistans för att på bästa sätt främja språkutveckling.

Ladberg (2003) menar att miljön påverkar barnets språkutveckling. Även Calderon (2004) anser att det är av stor vikt att förskollärare tänker på är att skapa en mångkulturell miljö då denna främjar språkutvecklingen. Tilltalar inte miljön så stimulerar den inte till språkutveckling, då främst i leken. Denna miljö kan enligt Calderon bestå av en läshörna med orientaliska kuddar, olika alfabet på väggen och ordlistor på barnens språk. Införskaffa musik och böcker från hela världen. Kartor, flaggor och jordglob är bra utgångspunkter för spännande samtal. Men här är det viktigt som pedagog att ta reda på vad föräldrarna tycker, då det finns de föräldrar som anser att de vill att deras barn skall betraktas som svenska barn.

Pedagogerna i verksamheten kan göra mycket, enligt Ladberg (2003), för barnets språkutveckling. Det centrala är att barnet skall få ett glädjefyllt och avslappnat förhållande till både modersmålet samt andraspråket. Detta kan göras genom att leka med språket, t.ex. med rim, vända på olika ord och bilda nya samt medvetet säga orden fel. Barnen skall uppmuntras till att självständigt experimentera med de olika språken samt finnas som stöd för sina kamrater. Ladberg menar att detta stöd bl.a. kan vara att barnet hjälper sin kompis i översättning.

Benckert m.fl. (2008) anser att grunderna till en gynnsam språkutveckling är beroende av ett rikligt inflöde och utflöde. Inflöde innebär att barnet ifråga får höra språket och med utflöde menas att barnet ges möjlighet att använda sina språkkunskaper. Vidare menar Benckert m.fl. att det bästa sättet för att bli tvåspråkig är om föräldrarna talar modersmålet hemma, då föräldrarna är den naturligaste kontakten med modersmålet.

Ellneby (2007) hävdar att utvecklingen av språken vid flerspråkighet sker på samma sätt som enspråkighet med undantaget att det oftare tar längre tid att lära in flera språk. Anledningen till detta är att av barnet ifråga har flera ord och begrepp att lära in. Vidare menar författaren att det inte finns något som talar för att det skulle vara svårare att lära in flera språk, eller att språken skulle sätta hinder för varandra. Enligt Ellneby tyder forskning på att flera språk förstärker varandra samt att kunskapen i flera språk gör det lättare att lära in ytterligare språk. Ellneby är av den åsikten att det enda som hindrar ett barn från att lära sig språk är om barnet ifråga inte ser nödvändigheten och därav saknar motivation, samt om barnet inte har någon att lära språket av. Barn behöver språklig bekräftelse genom att pedagoger sätter ord på vad som sker och ger utrymme till upprepning av ord och begrepp. Om barnet inte har tillgång till vuxenbekräftelse av sina kunskaper tar språkutvecklingen längre tid. Det är enligt författaren viktigt att modersmålet inte avbryts av andraspråkutvecklingen. Detta är av stor betydelse att som förskollärare informera föräldrarna om. Ellneby menar att föräldrarna till barnet konsekvent bör tala på barnets modersmål och att personalen på förskolan blir svenska förebilder. Denna fördelning av modersmål samt andraspråkutveckling gör det lättare för barnet att förstå vilka ord som hör hemma i de olika språken.

Ellneby (2007) lyfter att det kan vara svårt att bedöma ett barns språkutveckling. Dels för att barnet ofta härmar ord och meningar utan att förstå dessa samt att det är vanligt att pedagoger överskattar barnets kunskaper i modersmålet. Lika vanligt är det att föräldrarna till barnet överskattar barnets förmåga att tala svenska. Detta gör det angeläget, menar författaren, att pedagogen införskaffar information om barnets språkliga förmåga i barnets alla språk. För att bedöma språket hos ett flerspråkigt barn måste pedagogen veta vad som förväntas av ett svenskt enspråkigt barn i samma ålder.

Benckert m.fl. (2008) menar att arbetet med flerspråkiga barn erfordrar andra kunskaper gentemot att arbeta i en barngrupp där alla har svenska som modersmål. Det krävs ett professionellt förhållningssätt vilket innebär att pedagogen måste belysa värdegrundsfrågor ur ett mångfaldsperspektiv. Vilket innebär att pedagogerna legitimerar barns modersmål och kultur samt har lika förväntningar på de flerspråkiga och de enspråkiga barnen. Författarna menar även att det krävs reflektion över vilken inställning förskolan har på flerspråkighet samt att pedagogerna skaffar sig kunskap inom området. Vidare i ett mångfaldsperspektiv krävs det respekt för de flerspråkiga barnens föräldrars åsikter samt att pedagogerna intar ett interkulturellt förhållningssätt. Med ett interkulturellt förhållningssätt menas enligt Benckert m.fl. att förskolan ser alla kulturella perspektiv och alla språk som viktiga. En interkulturell verksamhet innebär att pedagogen banar väg för att skapa miljöer för möten där alla typer av dialog, meningar och åsikter är accepterade. Det är genom att möta språket i meningsfulla och begripliga sammanhang som barnet kan ta till sig språket menar Benckert m.fl. Norell Beach (1995) anser att det inte är så svårt att finna vägar som banar för respekt och mångkulturellt arbete. Bästa vägen att nå detta menar författaren är att mobilisera sin egen empatiska förmåga genom att:

Kliva i någon annans skor en stund och känna efter hur det är. Föreställ dig t.ex. att du emigrerat till en annan världsdel, t.ex. Pakistan. Där dina barn går på dagis. Hur skulle du vilja bli bemött och betraktad? Vad skulle du önska för dina barns och de pakistanska barnens räkning?

(Norell Beach, 1995, s. 60)

3.3 Modersmålsutveckling i förskolan

Om förskolan inte har flerspråkig personal eller tillgång till modersmåls läraren är det av yttersta vikt att ta föräldrarna till hjälp och samarbeta med dem menar Calderon (2004). Även läroplanen för förskolan (Lpfö98) trycker på föräldrarnas inverkan då de skriver: "förskolans uppgift innebär att i samarbete med föräldrarna verka för att varje barn får möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar" (s. 4-5). Calderon (2004) anser att föräldrarna kan hjälpa pedagogerna att översätta viktiga ord och uttryck. Detta för att pedagogerna då kan använda sig av barnets modersmål för att förklara. Föräldrarna kan genom upplysning av pedagogerna spela in sagor på modersmålet som barnet kan lyssna på i förskolan. Detta för att barnet skall kunna få tillgång till att höra på ett språk som de förstår. Det är viktigt att visa ett genuint intresse för barnens modersmål menar Calderon, vilket kan göras på många olika sätt. Ett sätt kan vara att fira högtider från alla barns olika kulturer och då gärna i samarbete med barnens föräldrar, syskon och släktingar då detta öppnar för förståelse och bygger bra relationer. Benckert och Sjöberg (1990) menar att barn på förskolan skall känna att deras språk och kultur berikar verksamheten.

Ladberg (2003) anser att det är viktigt att pedagogerna pekar på hur viktigt det är att eleven talar sitt/sina modersmål så att de inte tappar dem, då dessa är en stor del av barnets identitet. Barn behöver alla sina språk. Även Benckert m.fl. (2008) framhäver vikten av att som pedagog visa intresse för barnets modersmål och uppmuntra barnets föräldrar att tala modersmålet hemma.

I tidskriften *Språk – metoder och goda idéer* (1997) ges det förslag på att berätta en saga på ett annat språk än det som råder på förskolan. Berättas denna saga utan rekvisita så skapar sagan ingen förståelse hos barnen. Om däremot sagoberättaren använder både kroppsspråk och diverse ljud samt rekvisita så förstår barnen sagan utan att för den skull förstå alla orden.

3.4 Andraspråksutveckling i förskolan

Loken och Melkeraaen (1996) menar att leken är i högsta grad språkstimulerande. Detta för att leken är lustbetonad vilket är en nödvändighet för ett gott lärande. För de flerspråkiga barnen är det av betydelse att pedagogen, på barnens premisser, deltar i leken och då tillför leken viktiga ord och uttryck. Även är upprepning en förutsättning för andraspråksutveckling menar författarna. För att utveckla flerspråkiga barn krävs det ett konkret och målinriktat arbete från pedagogens sida. Detta kan ske genom planerade tillrättalagda aktiviteter, men också genom att pedagogen ständigt och aktivt använder språket i alla dagens aktiviteter. Det är av stor betydelse att de flerspråkiga barnen omges av intresserade samtalspartners, dvs. vuxna och barn som är bekräftande, lyssnande och erkännande. Författarna förespråkar också fast dygnsrytm med upprepande aktiviteter, då detta hjälper barnen att få struktur och överblick över sin vardag. Även mindre barngrupper underlättar för barnets andraspråksutveckling, då samtalet har bäst förutsättningar i små grupper. Variation i sättet att lära in språk är betydelsefullt för att språkutvecklingen skall ske naturligt och på ett grundligt sätt.

Ladberg (2003) menar att barnets andraspråksutveckling påverkas hela tiden av olika faktorer, familjen har den största påverkan. Om familjen inte har en positiv inställning till det nya språket så kommer det att smitta av sig på barnet. Det är därför vik-

tigt att pedagogerna i förskolan är uppmärksamma på detta och försöker i de fall där föräldrarna inte är positivt inställda till det svenska språket ändra denna bild hos dem.

Vid arbete i förskolan så anser Arnqvist (1993) att olika språklekar så som rim och ramsor med fördel kan användas för att stimulera barns andraspråkutveckling. Även Ladberg (2003) och Jederlund (2002) menar att rim, ramsor, rytmer och sånger är bra sätt att stimulera språkutvecklingen, precis på samma sätt hos flerspråkiga som hos enspråkiga. Vidare belyser Jederlund att om barnet tilltalas på ett varierat sätt så blir det lättare för det att urskilja samt förstå språkets olika delar, dessutom så kommer barnet att lyssna mer aktivt. Detta kan göras genom att den som talar med barnet har ett rytmiskt tal, gör tydliga pauser, har ett varierat röstläge och tempo. Benckert m.fl. (2008) menar att barn behöver omges av ett rikt och nyanserat språk. Barn är i behov av att höra många olika begrepp och samtalsformer samt få möjlighet att själva utforma sina tankar, behov och önskningar.

I tidskriften *Språk – metoder och goda idéer* (1997) förespråkas användningen av att konkretisera ord med bild och/eller föremål. Exempelvis vid en sångstund eller sagoläsning så är det gynnsamt att pedagogen har en bild eller en figur av sångens innebörd vilket skapar bättre förutsättning för barnet att förstå och ta till sig nya ord. För att ett barn skall lära sig ett nytt ord på ett nytt språk krävs det att ordet upprepas 60 gånger, vilket förutsätter att språkträningen måste vara rolig. Det är viktigt att inte ha bråttom vid språkutveckling samt att inte pressa barnet att säga ord, har barnet ifråga förståelsen och begreppen så kommer orden automatiskt. Vid samlingar rekommenderas det att pedagogen visar bilder på vad som skall hända under dagen, exempelvis på skogen, pulkan, parken m.m. Detta för att ett språk lärs in på bästa sätt om begreppen förekommer i dess rätta situation. Även nämns det att det finns ingen bättre arena än leken att möta barnen i. Att som pedagog finnas med vid och/eller i leken och berikar barnens lek med ord och begrepp skapar ett arbetsätt som stimulerar språket. Dock nämns det att för att få ett bra verbalt språk krävs det att alla sinnena är aktiva. Att arbeta med musik, ramsor, och rörelser hjälper barnen att besitta rytmen som behövs vid kommunikation.

Naucér, Welin och Ögren (1988) betonar vikten av att pedagogerna för ett samtal med barnen i de fria aktiviteterna. Samtalet kan då bli mer utvecklant och pedagogen får chans att lyssna på barnet samt rätta sitt språk till barnets språknivå. Vidare menar Naucér m.fl. att pedagogen i samtalet vid de fria aktiviteterna lättare kan utgå ifrån barnets verklighet. De nya orden som barnet lär sig relateras då till barnets intresse. Vidare anser författarna att pedagogerna skall vara uppmärksamma över den fria leken då de menar att barn som inte har ett avancerat språk lätt kan bli överkörda av sina kamrater. För att dessa barn skall utveckla sitt andraspråk så är det bra om de får sitta enskilt med pedagogen en stund då och då. Detta ger förskollärarna en chans att kunna läsa av barnets signaler samt hjälpa till att sätta ord på det barnet har svårt att utforma.

Calderon (2004) menar att det är betydelsefullt att som pedagog dokumentera barns språkutveckling för att få en bild av barnets språksituation. I dessa observationer kan förskolläraren få fram vid vilka tillfällen barnen använder sina olika språk, hur barnet kommunicerar och med vem de samtalar med, samt vilka ord barnet kan använda. Detta för att förskolläraren skall kunna bemöta och utveckla barnets språk utifrån

barnets språkliga nivå. Det är också betydelsefullt att som förskollärare skapa en gruppering där alla barn ges möjlighet att komma till tals vilket främjar språkutvecklingen. De barn som lär in svenska som andraspråk behöver exempelvis vistas i små grupper helst varje dag och ha en vuxen som leder dem in i vardagspråket.

4. Metod

I detta avsnitt presenteras den forskningsansats som grundar denna studie.

4.1 Kvalitativ studie

Vi har genomfört en kvalitativ studie, vilket betyder att tyngdpunkten läggs på uppfattningen av helheten. Detta innebär enligt Stukát (2005) att ”tolka och förstå de resultat som framkommer, inte generalisera, för att klargöra och förutsäga. Man vill karaktärisera eller gestalta något” (s. 32). Studiens avsikt är att gestalta förskollärares syn gällande flerspråkighetsutveckling, dvs. att inte generalisera. Utan istället så tolkar vi det framkomna resultatet. Vid kvalitativa studier förespråkas öppna intervjufrågor enligt Stukát. Dessa frågor bearbetas på ett sätt som gör att forskarens egna tankar, erfarenheter och känslor ses som en tillgång för tolkningen av materialet. Detta har gjorts i denna studie genom semistrukturerade intervjuer. Kvalitativa studier kan kritiserats för att vara subjektiva menar Stukát då resultatet påverkas i hög grad av forskarens tolkning. Vi ansåg dock att en kvalitativ studie svarar bäst utifrån syftet då studiens avsikt är att studera förskollärarnas syn på flerspråkighetsutveckling.

4.2 Urval

Vi har genomfört tio intervjuer med förskollärare från tre olika mångkulturella förskolor i Mellansverige. Det vi hade som kriterier för förskollärarnas medverkan var att de hade utbildning samt erfarenhet i arbete med flerspråkiga barngrupper. Förskolorna valdes ut då dessa är kända för oss sedan tidigare, genom verksamhetsförlagda utbildning och arbetsplats. Anledningen att ha respondenter från tre olika förskolor var att få en vidgad inblick gällande förskollärarnas syn på, och arbete med, modersmåls- samt andraspråksutveckling. Fördelningen av förskollärarna från respektive förskola blev 5-3-2. Denna fördelning kommer inte ha någon betydelse i denna studie då avsikten inte är att jämföra förskollärarnas syn utifrån deras arbetsplats. Vi bedömde att tio intervjuer var ett tillräckligt antal för att få en inblick som svarar för syftet av denna studie. Dessutom var tiden för knapp för att utföra flera.

4.3 Datainsamlingsmetod

Vi valde att utföra semistrukturerade intervjuer (se bilaga 1) då syftet grundade sig på förskollärares syn på flerspråkighetsutveckling i förskolan. Denscombe (2000) menar att om forskaren har som syfte att samla data baserat på erfarenheter så är intervjuer att föredra. Semistrukturerade intervjuer innebär enligt Denscombe att den som intervjuar följer en intervjuguide men ger respondenten frihet att utveckla sina tankar. Intervjufrågorna är öppna och betoningen ligger på att den intervjuade ges utrymme att utveckla sina synpunkter. Denna intervjuform ansåg vi vara mest relevant för en kvalitativ studie då Stukát (2005) förespråkar öppna intervjufrågor vid en kvalitativ studie. Denna intervjuform ansåg vi lämpade sig bäst till våra frågeställningar som kräver öppenhet, då respondentens syn på utveckling av flerspråkighet

skall belysas. Bjørndal (2005) lyfter intervjuer som tidskrävande då intervjuaren skall förbereda, genomföra samt bearbeta materialet. Intervjuer anses dock som en fördel i en studie enligt Bjørndal då detta skapar möjlighet att se från respondentens perspektiv.

4.4 Genomförande

Innan vi genomförde intervjuerna såg vi över inspelningsutrustningen så att det inte skulle uppstå några problem under själva intervjun, detta för att undkomma störningsmoment. Detta styrks av Bjørndal (2005) och Stukát (2005) som menar att det är tumregel att kontrollera utrustningen innan för att minska störande moment som kan uppkomma under inspelningen. Intervjufrågorna (se bilaga 1) provades på utomstående för att gardera förståelse för frågorna. Detta styrks av Stukát (2005) som menar att intervjufrågorna bör testas innan mötet med respondenterna, just för de skall vara begripliga för alla.

Intervjuerna gjorde vi enskilt var för sig, dvs. en intervjuare samt en respondent och vi gjorde fem intervjuer var. Detta gjordes då respondenterna inte skulle känna sig numerärt underlägsna. Stukát (2005) anser att en respondent kan känna sig hotad med fler än en intervjuare och inte besvarar frågorna fullständigt eller helt förändrar svaren. Varje intervju varade mellan 25-35 minuter och genomfördes på respektive respondenters arbetsplats. Intervjuguide följdes, men vi var flexibla för respondentens reflekterande samt vidareutvecklingar. Vi anpassade även ordningen på intervjufrågorna. Detta menar Bjørndal (2005) är en fördel då en intervjuguide ger intervjuaren chans att vara flexibel och ändra ordningen på frågorna utefter respondentens svar.

4.5 Databearbetning och analysmetod

Vi valde att transkribera de ljudinspelade intervjuerna. Transkriptionsmodellen som vidtogs i denna studie var att översätta det bandade materialet till skrift. Bjørndal (2005) menar att transkribering av inspelningen gör att hela intervjun blir mer tydlig. Vidare menar enligt Bjørndal (2005) och Stukát (2005) transkription är tidskrävande och kan därför ses som en nackdel. Transkriberingen har upplevts som tidskrävande, men vi har sett detta som en tillgång för resultatet. Vi har genom transkriberingen kunnat ta tillvara på förskollärarnas alla viktiga åsikter och tankar kring flerspråkighetsutveckling. Efter den ordagranna transkriptionen så lyfte vi det mest väsentliga utifrån studiens syfte i resultatet.

Transkriptionerna från det bandade materialet till skrift delades upp mellan oss författare. Sedan plockade vi ut relevanta insamlad data för att vidare bearbetas. Det vi ansåg som relevant var förskollärarnas aspekter på flerspråkighet samt deras syn på modersmåls- och andraspråksutveckling. Data som har framkommit under studien har bearbetas och transkriberats samt presenteras i teman utifrån studiens frågeställningar. Kategorisering utifrån teman är något även Denscombe (2000) förespråkar.

4.6 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet står enligt Stukát (2005) för studiens trovärdighet, hur pass tillförlitlig studien är. Stukát lyfter även fram vanliga reliabilitetsbrister som kan förekomma i

en undersökning vilka kan vara "feltolkning av frågor eller feltolkning av svar hos den bedömda och/eller bedömaren, yttre störningar under undersökningen, tur och otur vilka frågor som ställs. Det kan också handla om dagsformen hos den svarande" (s.126). Denna studie är kvalitativ vilket grundar sig dels på att tolka och förstå resultat vilket kan anses höja reliabiliteten då feltolkningar av respondenternas svar inte indirekt kan minska reliabiliteten i en kvalitativ studie. Reliabiliteten i studien kan vara bristfällig på sätt att den enbart bygger på intervjuer. Kanske skulle reliabiliteten bli högre om vi hade genomfört observationer, då observationerna skulle kunna visa om respondenterna levde upp till sitt ord. Dock är det inget som säger att en eventuell observation skulle ge något av värde utifrån studiens syfte och frågeställningar. Genom att enbart grunda en studie på intervjuer så tvingas man förlika sig med att svaren kan vara en brist i reliabilitet. Respondenten kan ha svarat osanningsenligt eller missuppfattat intervjufrågorna, eller svarat på ett sätt som förväntas av en förskollärare som inte stämmer överens med huruvida de arbetar i verkligheten. Även tros ovana för att leda en intervju påverka reliabiliteten.

Enligt Stukát (2005) står validitet för om studien undersökt det forskaren avsåg att undersöka. Studiens avsikt var att undersöka vilka aspekter förskollärare lyfter fram som viktiga vad gällande flerspråksutveckling samt hur de ser på modersmålsutveckling och andraspråksutveckling. Då vi valt att undersöka vilka aspekter förskollärare *lyfter* gällande flerspråksutveckling samt hur förskollärare *ser på* modersmål och andraspråksutveckling så menar vi att vi valt en lämplig datainsamlingsmetod då vi valde att göra intervjuer. Detta menar vi svarar för en god validitet.

4.7 Forskningsetiska principer

Under studiens gång har de fyra forskningsetiska principer som Vetenskapsrådet (2007) belyser, dvs. *informationskravet*, *samtyckeskravet*, *konfidentialitetskravet* samt *nyttjandekravet*, tagits till akt vid detta forskningsarbete.

Informationskravet innebär att de medverkande i studien skall informeras om studiens syfte samt ges valmöjligheten att avbryta medverkan när de än vill. I denna studie informerades respondenterna om syftet med studien samt upplägget för intervjun. Utifrån denna information fick de ta ställning om de ville medverka. Respondenterna gavs möjlighet att när som helst avbryta sin medverkan.

I en studie så måste de medverkande själva få bestämma huruvida de vill delta, vilket betonas i *samtyckeskravet*. De skall även få styra hur länge de skall medverka samt under vilka förutsättningar. Våra respondenter har självständigt fått avgöra sin medverkan. Vi har även överlätit valet av tid och plats för intervjuerna till de medverkande.

Vi har visat hänsyn till respondenterna identitet då vi inte har låtit förskolans eller våra respondenters namn förekomma i vår studie. Detta anses som viktig information att delge de medverkande enligt riktlinjerna för *konfidentialitetskravet*. Detta görs för att respondenterna skall bli införstådda med att materialet kommer behandlas konfidentiellt och inte hamna i obehörigas händer. Vi informerade om att vårt bandande material skulle transkriberas och att ljudinspelningen förvarades oåtkomligt för obehöriga samt att inspelningarna efter studiens slut skulle förstöras.

Nyttjandekravet innebär att insamlat material vid en studie enbart skall användas i forskningssyfte. Respondenterna har i denna undersökning underrättats om att studien kommer att läsas av kurskamrater, lärare på högskolan samt läggas ut på databasen DIVA. Detta bedöms viktigt då den insamlade informationens avsikt är att användas i forskningsändamål.

5. Resultat

I nästkommande avsnitt presenteras resultatet från de tio intervjuer som har genomförts med förskollärare på mångkulturella förskolor. Först lyfts deras syn på flerspråkighet, hur de ser på barnens olika språk och vad de anser att pedagoger skall tänka på i arbetet i mångkulturella barngrupper. Sedan redovisas förskollärarnas syn samt deras arbetssätt för att utveckla både modersmålet och andraspråket. Namnen på dessa förskollärare är i denna studie fingerade till Anna, Bea, Cissi, Daniella, Emma, Fia, Gina, Hanne, Ida och Jessica.

5.1 Syn på flerspråkighetsutveckling i förskolan

Vid frågan om förskollärarna visste vad läroplanen för förskolan (Lpfö98) skrev om flerspråkighetsutveckling så svarade nästan alla att de borde kunna den utantill och uttryckte sin pinsamhet att så inte var fallet. Emma var ensam om att redogöra att läroplanen för förskolan förespråkar rätten till modersmålsstöd.

Gina menar att beroende på hur en pedagog känner inför flerspråkiga barngrupper så påverkar det ens sätt att arbeta. Gina:

- Om man visar intresse för barnet så visar man ju att deras språk är ok [...] min syn på barnen påverkar mig i min lärarroll [...] om jag t.ex. ser barnen på ett speciellt sätt så bemöter jag dom på ett speciellt sätt.

Gina tycker att det är viktigt att som pedagog känna förståelse för barnen som har svårt att uttrycka sig språkligt. Vidare anser hon att det borde vara en självklarhet att barnen i förskolan får möjlighet att utveckla alla sina språk då hon anser att modersmåls- samt andraspråksutvecklingen borde genomsyra hela verksamheten. Anna däremot menar att förskollärare bör ha kunskap om barnets ursprung, då det annars kan bli kulturkrockar som påverkar barnets språkutveckling. Bortsett från detta så menar Anna att flerspråkiga barn annars skall behandlas och bemötas på samma sätt som de enspråkiga barnen. Anna:

- Man ska inte tänka på så mycket utan jobba precis som med vilket barn som helst, men just vart dom kommer ifrån och vad dom har för något med sig är viktigt att veta.

Ida anser att förutsättningen för andraspråksutvecklingen är att ett modersmål är etablerat. Hon menar att om barnet har orden och begreppen på sitt modersmål så har de lättare att tillägna sig ett andraspråk. Bea ger även hon uttryck för vikten att barnet ifråga skall vilja behålla sitt modersmål. Svenskan får inte ersätta modersmålet tycker hon utan båda språken bör hållas levande. Bea menar vidare att det är viktigt att ha en bra grund i ett språk då det är genom språket barnet tänker och skapar sin identitet. Samtliga respondenter var eniga om att de själva i sitt arbete mest utvecklade barnens andraspråk av den anledningen att de själva enbart talar svenska. Daniella sammanfattar i stort sett allas åsikter då hon säger:

- Tycker båda språken är viktiga men det kanske blir mest att man fokuserar på svenska ändå eftersom det är det språket man känner sig mest hemma på själv.

Anna och Hanne tycker att flerspråkighet i en barngrupp både kan ses som en tillgång och ett hinder. Tillgång på så vis att barnen ser det lustfyllt att lära av varandras språk. Hinder menar Anna är om förskollärarna inte är flerspråkiga. Vilket resulterar i svårigheter att förstå barnet. Hanne menar att hindret ligger i bristen på modersmålslärostöd. Emma ser flerspråkighet som en tillgång, men känner att hon inte besitter den kunskap som krävs för att arbeta i en flerspråkig barngrupp. Emma:

- Jag tycker vi förskollärare skulle få lite mer utbildning hur man ska jobba med flerspråkiga barn. Vår nya lilla pojke han pratar fyra språk. Vi vet inte egentligen hur vi ska jobba med honom för att utveckla hans språk. Den kunskapen har inte vi hur man jobbar med dom.

Cissi lyfter fram vikten av att ha ett medvetet och uppmuntrande arbetssätt för att väcka språklusten hos de flerspråkiga barnen. Språklekar är något som Cissi förespråkar för att just väcka lusten. Hon ser även flerspråkigheten som en tillgång då det utvecklar samtliga barn i barngruppens syn på språk. Daniella påtalar att det är viktigt att som pedagog använda ett väldigt tydligt tal vid arbete i en flerspråkig barngrupp. Jessica menar att flerspråkighet bör ses som en tillgång då det skapar broar mellan kulturer och förståelse för varandra. Att flerspråkigheten bidrar till förståelse människor emellan delas av även av Fia då hon menar att barnen lär sig att alla är olika men ändå lika. Fia:

- Jag tror att om man som pedagog visar att flerspråkighet är bra så får det barnen att förstå att det är något bra. Typ att barnen förstår att alla är olika men ändå lika. Om man är positiv som pedagog så tror jag att barnen kanske blir mer förstående, förstående för varandra.

5.2 Syn på modersmålsutveckling i förskolan

Ida tycker att modersmålet är det viktigaste språket att prioritera. Ida:

- Har du modersmålet klart för dig då kan du plocka in ett språk till [...] du måste ju ha ord och begrepp på ditt eget språk för att kunna översätta och förstå.

Ida tillägger även att det är svårt som förskollärare att utveckla barnets modersmål om man inte kan barnets modersmål. Hon berättar att de på hennes avdelning har lyckan i att ha tillgång till modersmålslärare som besöker barnen en gång i veckan. Modersmålsläarna stödjer barnens modersmålsutveckling och hjälper till att tolka och skriva viktig information samt skriver texter till diverse bilder. Ida vill dock se en större satsning på modersmålsutvecklingen i förskolan då hon anser att en timme i veckan är för lite.

Anna framhäver att de inte alls jobbar med modersmålsutveckling i förskolan förutom i de fall där barnen har ett språk gemensamt med en i personalgruppen. Dock menar hon att det skulle se annorlunda ut om de ständigt hade en modersmålslärare på plats. Bea och Cissi menar även de att de inte medvetet arbetar med modersmålsutveckling i barngruppen. Dock berättar Cissi att de lånat lite böcker på spanska och

att hon själv använder sin knapphändig spanska med de spanska barnen. Både Bea, Cissi och Anna belyser istället föräldrarna om vikten av modersmålet och dess betydelse för barnet.

Ett visat intresse för barnets modersmål belyser både Bea och Gina som en central aspekt i modersmålsutvecklingen. De ser att barnen själva kan tappa intresset för sitt modersmål och på så sätt tappa en del av sin identitet. Bea:

- Det är jätteviktigt att man är intresserad av barnets hemspråk. Det är ju jätteviktigt så att de kan behålla det. Att man inte bara ersätter det till svenskan, barnen behöver ju båda språken.

Gina menar vidare att det är angeläget att ha modersmåls lärare involverat i förskolans verksamhet då hon ser att sin egen uppgift är att utveckla barnets andraspråk. Jessica anser även hon att modersmålsutvecklingen ligger hos modersmåls lärarna att utveckla. Modersmålsutveckling menar Jessica är viktigt då hon anser att det krävs ett bra modersmål för att kunna utveckla ett bra andraspråk, eftersom modersmål och andraspråk är beroende av varandra. Vidare har hon som åsikt att modersmålsutvecklingen ligger på modersmåls lärarna. Jessica:

- Gärna sjunger sånger på barnens modersmål, på t.ex. arabiska. Då blir det ju lite roligt för då är ju vi jättedåliga på att sjunga på arabiska och då får ju de arabiska barnen lära oss. Vi har också sett till att få boklådor från biblioteket, böcker på olika språk som de kan låna hem och det har ju blivit jättepopskattat.

Fia tycker att modersmålsutvecklingen i förskolan är under all kritik. Hon menar att det är fel att barn blir insatta i en verksamhet där de inte får tillgång till språkligt stöd. Skolan lyfts som ett exempel och hon menar att i skolans värld blir elever placerade i invandrarklasser. Fia anser med detta inte att barnen skall bli placerade i någon speciell barngrupp men att mer resurser bör satsas på modersmålsstöd. Fia framhäver att hon själv arbetar för att lyfta barnens modersmål i den pedagogiska verksamheten. Fia:

- Försöker lyfta barnets hemspråk. Jag pratar mycket om språk med alla barn, att typ alla har olika språk och hur bra det är med flera språk och så där. Försöker ju uppmuntra barnen att det är bra att ha flera språk och frågar ofta vad kanske eller typ hund heter på arabiska. Men jag är i början lite försiktig med att fråga sånt för vissa barn kan ju känna sig uthängda. Jag tror att man måste jobba för att liksom få en verksamhet och ett klimat som får barnen riktigt att våga säga saker på hemspråket. Vi har ju också satt upp en världskarta där det finns bilder på alla barn o fröknar, från vilket land de kommer. Barnen frågar ofta o tycker om att titta på det. Sen oj det måste jag ju säga vi säger alltid till barnens föräldrar att prata deras språk hemma.

Daniella och Emma och Hanne menar att de arbetar med utvecklingen av barnets modersmål i förskolan genom att fråga de flerspråkiga barnen vad föremål heter på deras modersmål. Emma lyfter också att hon tillsammans med vårdnadshavare till ett utav hennes ansvars barn gjort ett språklexikon. I detta lexikon finns viktiga ord som översatts från svenska till barnets modersmål. Emma menar att hon har haft stor nytta utav denna ordbok även då hon inte kunnat uttala orden korrekt så har barnet ifråga förstått henne. Detta menar hon har skapat en trygghet för både henne och för

barnet då Emma vetat att hon kan ta hjälp av lexikonet och detta har resulterat i att barnet har förstått vilket enligt henne skapar lugn och trygghet.

5.3 Syn på andraspråksutveckling i förskolan

Anna anpassar inte verksamheten på något speciellt sätt för de flerspråkiga barnen i deras andraspråksutveckling. Anna:

- De flerspråkiga barnen får liksom bara hänga med i den vanliga verksamheten.

Men vidare belyser Anna att hon ibland kan upprepa meningar när hon arbetar med de flerspråkiga barnen, mer än med svensktalande. Det är svenskan enligt Anna som prioriteras omedvetet då det är det språk hon själv talar. Hon ser helst att barn med annat modersmål hänger med i de vardagliga aktiviteterna som de svensktalande. Cissi tänker inte heller så mycket på hur hon arbetar med andraspråksutvecklingen. Cissi:

- Man får jobba mer medvetet och att man får vara uppmärksam just språkligt. Satsa mycket på språklekar och att just uppmuntra till lusten till språket.

Daniella har inte reflekterat över sin syn på andraspråksutvecklingen, men hon tänker att det sker omedvetet. Daniella:

- Läs mycket[...] lätta böcker så att de ska träna på det svenska språket.

Hon menar att det är lättare för flerspråkiga barn att förstå om boken har ett enkelt språk. Vidare försöker hon vara extra tydlig när hon pratar samt upprepa det som sagts. Daniella anser att i arbetet i en flerspråkig barngrupp så krävs det, från pedagogens sida, ett tydligt språk just för att barnen inte alltid förstår. Det är viktigt, enligt Daniella och Emma, att inte förutsätta att barnet eller barnen alltid förstår. När Emma samtalar med barnen så försöker hon vara tydlig samt peka eller konkret visa vad hon pratar om. Emma:

- Att man kanske visar mycket, pratar jag till exempel om smöret så kan jag visa smöret.

Detta görs för att underlätta för barnen så att de förstår, menar Emma. Hon har även tagit hjälp ifrån barnens föräldrar att översätta lite enkla ord som hon kan använda då barnen inte förstår det svenska språket. Hon menar att barnen har en god grund i sitt modersmål och kan då förstå de svenska orden om de får en översättning på sitt modersmål. Emma tycker att barn utvecklar andraspråket snabbt trots de i hennes verksamhet inte planerar på något speciellt sätt.

Det är en självklarhet för Gina och Hanne att det är pedagogens uppgift att hålla i andraspråksutvecklingen. De menar även att det är svenskan som prioriteras i förskolan. Gina lyfter det vardagliga samtalet med barnen som något viktigt. Gina:

- Fånga barnen i deras fria lek [...] att man plockar dem i vardagliga situationer och inte bara fokuserar på samlingar och så. Vid matbordet finns det ju jättemycket man kan prata om med barnen.

Gina brukar fånga dem i vardagliga situationer och hjälper dem att hitta ord på nya saker. För att utveckla andraspråket så använder hon sig mycket av teckenkommuni-

kation i barngruppen för att på sätt förtydliga det talande språket. Teckenkommunikation är något som Hanne också använder i sin verksamhet. Hon försöker ha ett tydligt tal som kompletteras med bilder eller fysiska föremål.

I sitt arbete tycker Ida att det är viktigt att tänka på att vara tydlig i sitt tal och vara en god språklig förebild. Ytterligare ser hon att barnens andraspråk är pedagogens uppgift att utveckla i förskolan. Hon använder sig av bilder, sånger, rim och ramsor samt teckenkommunikation. Hon anser att teckenkommunikation är ett bra hjälpmedel i arbete med flerspråkiga barn för att förtydliga det talande språket.

Enligt Bea är det viktigt att vara en god språklig förebild när det gäller att arbeta med flerspråkiga barn. Hon tror att barnen lättare kan tillägna sig det svenska språket om de får höra hur ord och ljud låter. Det är också viktigt att barnen får intresse för det svenska språket, för då menar hon att andraspråkutvecklingen går fort. Hon berättar om en flicka på hennes avdelning som går och pekar och frågar om allt och det tror Bea är en förutsättning i språkutveckling, ett visat intresse. I sitt arbete så försöker Bea att utnyttja de språkliga kunskaper som finns i arbetslaget t.ex. vid översättning av enstaka ord. Bea berättar att det finns en tanke i verksamheten gällande barnens placeringar i olika sammanhang. Dessa placeringar skall gynna barnens språkutveckling. Bea:

- Man sätter gärna dem vid ett bord där vi inte är så många så att man kan prata mycket med dem och visa mycket mer, än vid ett bord där det är många stora barn och vuxna som bara sitter och pratar. För då får ju de inte chansen riktigt på samma sätt [...] för att de ska kunna få chansen att utveckla språket.

Fia och Jessica ser språkutvecklingen som något viktigt och att andraspråket bör utvecklas i förskolan. Verksamheten skall planeras så att barnen får utveckla alla sina språk, anser Fia. Hon menar vidare att det är viktigt att bygga upp ett förtroende hos barnen så att de känner sig trygga i verksamheten. Finns inte tryggheten kan de vara svårt att utveckla något språk över huvud taget anser Fia. Vidare använder hon ett tydligt språk och visualiserar. Fia:

- Försöker nog vara extra tydlig och ofta visar jag bilder eller pekar på det jag pratar om för jag tror att det viktigaste är vardagssamtalet.

Ett vårdat språk är också viktigt, menar Fia, för att föregå med gånget exempel. Hon brukar läsa sagor med tydliga bilder som stärker själva språket så att barnen hänger med och förstår handlingen. Fia samtalar mycket med barnen så att de får utveckla det svenska språket. Dialoger med barnen anser även Jessica är viktigt och hon samtalar hela tiden med barnen. Vidare ser hon det som viktigt att barnen utvecklar ett bra språk för kommande skolgång. Något som Jessica också lyfter är betydelsen av rim, ramsor och sånger i barnens andraspråkutveckling. Även benämner hon vikten av att visualisera allt som görs och sägs. Jessica:

- Att vi just benämner allt vi gör. Vi tvättar händer o vi sätter på vattenkranen o vi tar två. Ja man benämner allt vi gör. Sen har ju mycket rim o ramsor, sånger o berättar allt vi gör. Vi läser sagor o barnen får berätta vad som händer på bilderna. Mycket dialog. Vi har inga regelrätta samlingar på den här modulen, utan vi fångar upp under fruktstunden o vid maten. Att vi har mycket samtal med barnen under måltider o så, för de är ju inte så lätt att

följa med i en samling om man inte förstår språket.

5.4 Sammanfattning resultat

Förskollärarna framhåller betydelsen av modersmåls- och andraspråksutveckling. Förskollärarnas framhävande vad gällande flerspråksutveckling samt deras syn på modersmålsutveckling och andraspråksutveckling verkade inte påverkas av de antal år de hade arbetat i flerspråkiga barngrupper. Studien visar att det är pedagogernas inställning till att arbeta i flerspråkiga grupper som påverkar deras uppfattningar. Pedagogerna efterfrågar även mer utbildning om flerspråkighet. Alla respondenter var eniga om att det är viktigt att bevara och främja utvecklingen av modersmål- och andraspråksutvecklingen. Två av våra tillfrågade respondenter lyfte modersmålet som det viktigaste språket för barnet att utveckla, då ett väl utvecklat modersmål gör det lättare att tillägna sig ett andraspråk. Dock menade samtliga respondenter att de främst utvecklar andraspråket i förskolan, av den anledningen att de inte besitter kunskap i något annat språk än just svenska.

6. Analys

I nedanstående avsnitt presenteras en jämförande analys mellan litteratur samt det redovisade resultatet.

6.1 Flerspråksutveckling

Gina ser det som viktigt att vara medveten om sin syn på flerspråkighet då hon tänker att den speglar av sig i hennes bemötande och arbetssätt. Detta menar hon kan påverka barnen i deras flerspråksutveckling. Denna tanke styrks av Benckert m.fl. (2008) som anser att förskolans bemötande av flerspråkiga barn är avgörande för barnets språkliga utveckling. Benckert m.fl. menar även de att det är betydelsefullt att pedagogen har ett professionellt förhållningssätt i sitt arbete med flerspråkiga barn. Förskollärare skall ha samma förväntningar på flerspråkiga barn som på enspråkiga barn.

Flertalet av förskollärarna tycker det är viktigt att barnen på förskolan skall ha möjlighet att utveckla alla sina språk. Läroplanen för förskolan (Lpfö98) illustrerar just vikten av att barnen skall få utveckla både sitt modersmål samt det svenska språket, vilket förskollärarna verkar vara medvetna om. Dock belyser samtliga förskollärarna att fokuset ligger på andraspråksutvecklingen då de menar att de inte har den kunskap som krävs vid modersmålsutvecklingen. Emma framhäver dessutom en önskan om att förskollärare över lag borde få mer utbildning i detta område då det behövs andra kunskaper än i en icke flerspråkig barngrupp. Detta lyfts av Benckert m.fl. (2008) som menar att i arbetet med flerspråkiga barn så är det viktigt att ha andra kunskaper än i en barngrupp med bara svensktalande. Ellneby (2007) anser att det finns svårigheter i bedömningen av barnens flerspråksutveckling och därför menar författaren att pedagogen måste ha kunskap om barnets språkliga förmåga i alla språk.

Förskollärarna Emma, Daniella och Ida tycker att det är en förutsättning för andraspråksutvecklingen om ett modersmål redan är etablerat. Deras tanke är att om barnet har begrepp och ord klart för sig på sitt modersmål så kan den lättare tillägna sig

det svenska språket. Detta överensstämmer med Loken och Melkeraaen (1996) som menar att modersmålet skall ligga som grund för andraspråksutvecklingen. Även Ellneby (2007) belyser flerspråkighet som något positivt och menar att de olika språken förstärker varandra. Cummins (2001) lyfter fram ett språkbadsprogram och belyser en annan tanke än förskollärarna. Författaren menar att språken kan läras in parallellt där andraspråket lärs in utan förlusten av modersmålet.

Cissi och Fia är de förskollärare som belyser vikten av att planera verksamheten och skapa en stimulerande språkmiljö för barnen i deras flerspråksutveckling. Enligt Cissi så kan ett medvetet och uppmuntrande arbetssätt väcka språklusten hos barnen, detta genom språklekar. Hon tänker att språket skall belysas för alla barn för att de skall få ett intresse för språk generellt. Loken och Melkeraaen (1996), Ladberg (2003) och Calderon (2004) trycker på att miljön påverkar barnens flerspråksutveckling. Vidare menar Loken och Melkeraaen (1996) att förskolan är en plats där barnet utsätts för språkliga utmaningar där det krävs ett konkret och målinriktat arbetssätt för att denna utveckling skall ske. Tilltalar inte miljön så menar Calderon (2004) att språkutvecklingen inte stimuleras vilket styrker Cissis och Fias resonemang.

Anne och Hanne lyfter flerspråkighet som en tillgång då de menar att barnen ser det som lustfyllt att lära varandras språk. De belyser även hinder då det finns brist på modersmålsstöd. Hinder kan enligt Ellneby (2007) även vara om barnet ifråga inte ser eller förstår meningen med att ha flera språk. Barn behöver få uppmuntran och hjälp att sätta ord på saker som sker, både på modersmålet samt andraspråket enligt författaren. Benckert m.fl. (2008) menar därför att det är viktigt att barn får höra samt träna alla sina språk, barnen skall använda alla sina språkkunskaper. Förskollärarna belyser både modersmålsstöd samt ett rikt språk på förskolan som gör att barnen kan utveckla alla sina språk.

Jessica och Fia lyfter arbetet med flerspråkiga barn som en bro mellan olika kulturer och menar att detta skapar en förståelse barnen sinsemellan. Vidare tror Anna och Hanne att det är viktigt att förskollärare har kunskap om barnens ursprung och kultur, då det annars kan ske kulturkrockar. Dessa krockar tänker Anna och Hanne som en påverkan på barnens språkutveckling. Enligt Benckert m.fl. (2008) skall förskolan ha ett interkulturellt förhållningssätt där kulturella perspektiv och språk skall ses som viktiga delar. Dessutom menar författarna att det är genom meningsfulla sammanhang som barnet kan tillägna sig språket.

6.2 Modersmålsutveckling i förskolan

Anna menar att modersmålsutvecklingen på förskolan enbart sker om ett barn har ett gemensamt språk med en i personalgruppen. Vidare ser hon att det är föräldrarnas ansvar att utveckla modersmålet. Bea och Cissi menar även de att det är upp till föräldrarna att utveckla barnens modersmål och tala det hemma. Föräldrarnas medverkan i barnens modersmålsutveckling betonar Calderon (2004) är ytterst viktigt om det inte finns flerspråkig personal eller modersmåls lärare att tillgå. Författaren anser att det skall vara ett samarbete mellan hemmet och förskolan. Detta styrks även i läroplanen för förskolan (Lpfö98) då de står att alla barn skall utvecklas efter sina förutsättningar och att det skall ske i samverkan mellan hem och förskola. Enligt Ladberg (2003) och Benckert m.fl. (2008) så är det bra att hemmet uppmärksammas av

förskollärarna att tala modersmålet så att barnet inte tappar sitt språk och därmed en del av sin identitet. Bea, Gina och Hanne menar att barnens modersmål är en del av deras identitet.

Bea samt Gina belyser att det är viktigt att de visar ett intresse för barnens språk. Detta anser Calderon (2004) är grundläggande för barnens modersmålsutveckling, då författaren skriver att det är av stor vikt att det visas ett genuint intresse för barnens språk i deras språkutveckling. Jessica visar sitt intresse för barnens språk genom att sjunga sånger på barnens modersmål samt att de på förskolan har boklådor på barnens språk. Även förskolläraren Cissi har lånat böcker på barnens modersmål som hon använder med de spansktalande barnen på sin förskola. Ett annat arbetssätt kan vara att visualisera sagor genom olika material och bilder som lyfts i Språk – metoder och goda idéer (1997).

Emma använder sig av en metod där hon har låtit föräldrar skriva ner viktiga ord som hon senare har gjort till ett lexikon. Hon tar detta lexikon till hjälp när hon behöver. Emmas metod illumineras även av Calderon (2004) som menar att föräldrarna kan översätta ord och uttryck som kan hjälpa förskollärarna att kommunicera med barnen.

Flertalet av förskollärarna anser att det är en självklarhet att modersmålsutvecklingen skall ske i förskolan. Enligt läroplanen för förskolan (Lpfö98) skall alla barn ha rätt till att utveckla alla sina språk. Samtliga förskollärare belyser dock bristen av modersmålsstöd. Fia är en av dem och menar att det borde finnas fler insatser. Denna åsikt delas inte av Ida och Jessica då de har tillgång till modersmåls lärare. Modersmålsstödet användas till att utveckla barnens modersmål samt att de får hjälp med översättning. Dessutom ser de att modersmålet skall prioriteras i förskolan då de menar att barn lättare kan tillägna sig andraspråket om de har begrepp och ord på modersmålet. Detta styrks av det Loken och Melkeraaen (1996) anser, då författaren lyfter att en god kunskap modersmålet underlättar andraspråksutvecklingen.

6.3 Andraspråksutveckling i förskolan

Det centrala och det som flertalet av förskollärarna belyser gällande andraspråksinläringen är den goda språkliga förebilden. De menar att deras uppgift är att föregå med gott exempel genom att ha ett vårdat och korrekt språk. Bea tror att barnen lättare kan tillägna sig sitt andraspråk om de får höra hur det skall låta. För att hjälpa barnen i deras andraspråksutveckling, genom att tala korrekt, så hissas den fria leken av Loken och Melkeraaen (1996). De menar att pedagogen kan gå in i leken och ge barnen viktiga ord och uttryck. Vidare menar Benckert m.fl. (2008) att barn behöver omges av ett varierat språk, detta för att kunna utveckla sitt andraspråk.

Bea har i sin planering en tanke kring barnens olika placeringar. Hon ser att barnen med svaga kunskaper i svenskan skall omge sig av en grupp där det finns utrymme till att öva andraspråket. Detta betonas av Calderon (2004) som menar att pedagoger skall gruppera så att alla barn får utrymme att tala, som på så vis gynnar språkutvecklingen. Vidare anser Benckert m.fl. (2008) att ett barn behöver ha ett rikt och nyanseerat språk i sin omgivning, höra olika begrepp och samtalsformer. Loken och Melkeraaen (1996) menar också att barn behöver omges av intressanta samtalspartners.

Nauc ler m.fl. (1988) ser samtalen i de fria aktiviteterna som viktiga, då detta samtal kan bli mer utvecklat och pedagogen kan lättare anpassa sig till barnens språknivå samt utgå från deras verklighet. Förskolläraren Jessica poängterar dialoger med barnen, hon ser det som viktigt i barnens andraspråksutveckling. Även Gina lyfte det vardagliga samtalet och menar att barnens språkutveckling sker hela tiden.

F rre än h lfte n av förskollärarna lyfte bilder som ett bra komplement till att förtydliga det talande språket. Denna mening tas upp i tidskriften *Språk – metoder och goda idéer* (1997) då det förespråkas att bilder och föremål ger en bättre förutsättning för barnen att förstå samt tillgodose sig nya ord. Vidare belyste Ida och Jessica att de arbetar med rim och ramsor, vilket förespråkas av Arnqvist (1993), Ladberg (2003) samt Jederlund (2002) vid utveckling av ett andraspråk. Författarna ser språklekar, rim, ramsor och rytmer som något positivt vid andraspråksutveckling. De menar att dessa arbetssätt är en lika stor fördel för flerspråkiga som enspråkiga barn.

Flertalet av förskollärarna belyste tydligheten i språket samt upprepningar i arbetet med flerspråkiga barn i deras utveckling i andraspråket. Upprepningar ser Loken och Melkeraaen (1996) som en förutsättning i barnens andraspråkutveckling. Daniella och Emma  r de som menar att utgångspunkten skall ligga i att alla barn kanske inte alltid förstår. Anna däremot tycker inte att verksamheten behöver anpassa sig till barnens andraspråkutveckling. De flerspråkiga barnen f r följa med i den vardagliga verksamheten på samma villkor som de svensktalande, menar hon. Detta strider emot det Benckert och Sjöberg (1990) samt Nauc ler m.fl. (1988) förespråkar då de menar att förskollärarna i arbetet med flerspråkiga barn skall anpassa sig till och utgå ifrån barnens språkliga nivå.

Förskolläraren Fia menar att verksamheten skall planeras så att barnen f r möjlighet att utveckla andraspråket. Loken och Melkeraaen (1996) intygar detta då de anser att det krävs ett målinriktat arbete från pedagogens sida samt att verksamheten planeras med hänsyn till barngruppen. Vid en flerspråkig barngrupp krävs specifik planering för just denna barngrupp. Ett planerat arbetssätt som lyfts av några förskollärare  r teckenkommunikationen som är integrerad i verksamheten. Förskollärarna menar att den förtydligar det talande språket. Denna metod nämns inte i litteraturen, men Nuc ler m.fl. (1988) belyser barnens enskildhet från barngruppen med en pedagog. De menar att pedagogen kan hjälpa barnen att sätta benämning på ord de har svårt att uttrycka.

7. Diskussion

I nästkommande avsnitt kommer reflektion, resonemang samt diskussion kring den information som framkommit i resultatet. Här kommer även egna ställningstaganden att lyftas. Avslutningsvis presenteras slutsatser samt förslag på vidare forskning.

7.1 Metoddiskussion

Att vi valt en kvalitativ forskningsstrategi menar vi var den absolut bästa för vår studies syfte och dess frågeställningar. Detta för att vårt mål var att komma till insikt om förskollärares syn på modersmåls och andraspråksutveckling samt vilka aspekter de lyfter som viktiga för utvecklingen av modersmål samt andraspråk. Vår avsikt med denna studie var inte att se hur olika förskolor arbetar med flerspråkighetsutveckling

utan hur förskollärarna själva ser och arbetar med detta fenomen. Att då intervjua förskollärare från tre olika förskolor gav oss ett bredare resultat, för att hur det än är så påverkas man av sin arbetsplats, menar vi.

Vi anser att vårt val av forskningsmetod har givit oss ett bra underlag för vår studies syfte och frågeställningar. Som tidigare nämnt så förespråkar Denscombe (2000) att om forskaren har som syfte att samla data baserat på erfarenheter så är intervjuer att föredra. Semistrukturerade intervjuer innebär enligt Denscombe att den som intervjuar följer en intervjuguide men ger respondenten frihet att utveckla sina tankar. Denna typ av intervjuform ansåg vi passande för vår studie just för att vi ville följa en intervjuguide men ändå vara flexibla. Att följa en intervjuguide tror vi gynnade oss då vi inte är vana vid att intervjua och att då följa en mall skapade struktur. Genom detta tillvägagångssätt fick vi också struktur vid framställningen av intervjuresultatet. Att vara flexibla i intervjun och låta respondenten få utveckla sina svar och tankar såg vi som en nödvändighet då det var just deras syn på det valda fenomenet vi ville få fram.

Vi valde som tidigare nämnt att göra fem intervjuer var för att sedan transkribera varandras intervjuer. Detta för att inte missa viktig information vid transkriberingen. Även då våra intervjuer var bandade så tror vi att det finns risk vid transkribering av eget material att fastna och framhäva det vi i intervjuens stund fastnade för och la på minnet. Valet att transkribera varandras intervjuer tror vi resulterade i högre reliabilitet då vi genom detta tillvägagångssätt försökt undkomma att missa viktiga åsikter och tankar som var av värde för vår studie. Efter att vi transkriberat varandras material så granskade vi det för att försäkra oss om att inga missförstånd eller missuppfattningar skett. Stukát (2005) menar att intervjuer som genomförs av två intervjuare och en respondent kan utvidga svaren och leda till att intervjun ger mer. Denna intervjuemetod beskrivs av Stukát som positiv just för att upptäcka mer än om intervjun hade gjorts enskilt. Vi förstår Stukát's tanke men ångrar inte vårt val. I intervjuens stund så upplevde vi nervositet från respondentens sida och skulle vi då varit två som intervjuade så tror vi att denna nervositet och obehag av att bli intervjuad skulle vara starkare.

7.2 Resultatdiskussion

Syftet med vår studie har varit att undersöka vilka aspekter förskollärare lyfter fram som viktiga gällande flerspråksutveckling samt vilken syn förskollärares har på utvecklingen av flerspråkiga barns modersmål- samt andraspråksutveckling. I våra intervjuer med förskollärarna har det framkommit olika aspekter som anses som viktiga att ha i åtanke som pedagog gällande barns flerspråkighetsutveckling. Kunskap kring barnens ursprung ansågs bl.a. som viktigt. Även pedagogens synsätt på flerspråkighet problematiserades. Utifrån detta finner vi det intressant att problematisera huruvida förskollärares synsätt påverkar förhållningssättet. Beroende på hur förskollärare ser på flerspråksutveckling så vill vi tro att det påverkar hans eller hennes förhållningssätt i arbetet med flerspråksutvecklingen på förskolan. Medvetenhet om sin pedagogiska grundsyn är viktigt, menar vi, för att kunna länka samman synsätt och förhållningssätt.

Flertalet av förskollärarna såg flerspråkighet som en tillgång då de ansåg att det bl.a. bidrar till förståelse mellan människor. Att värdera dessa åsikter vill vi inte göra och menar inte heller borde göras. Alla är olika och ser olika på hur flerspråkighet främjas

på bästa sätt. Vi menar att det är bra att vi ser på detta fenomen på olika sätt, ju fler sätt som lyfts fram vad gällande synen på modersmål samt andraspråksutveckling desto mer möjligheter till flerspråksutveckling. Vi menar att alla åsikter i denna studie kan ligga till en bra grund i arbetet med flerspråksutveckling. Vissa åsikter som lyfts i studien delar vi inte men vi ser detta som en steg i rätt riktning. Att inte dela en åsikt eller att reagera på en åsikt är ett tecken på insikt och medvetenhet menar vi. Dock önskar vi se att blivande och dagens förskollärare överlag borde få utbildning samt fortutbildning vad gällande flerspråksutveckling. I dagens samhälle ser vi hur landsgränserna mer och mer suddas ut vilket kräver utbildning av bl.a. huruvida förskollärare på bästa sätt kan främja flerspråksutveckling, ämnet är högaktuellt idag och imorgon.

Loken och Melkeraaen (1996) hävdar att en flerspråkig utveckling generellt sett inte är enkel och att det finns många åsikter kring hur flerspråkig språkutveckling främjas på bästa sätt. Debatter lyder, enligt författarna, huruvida förskolan och skolan antingen bör satsa på att först utveckla barns modersmål, för att skapa en bra grund för senare inläring av ett andraspråk, eller om satsningen skall ligga på det nya språket utan att gå vägen över modersmålet. Vägen för en bra andraspråksutveckling bör gå genom modersmålet menar författarna. Detta förespråkar även Cummins som menar att barnet lär sig ett nytt språk utan att det förlorar något av sitt tidigare språk. Einarsson (2004) menar att barn som invandrat till Sverige vanligast lär sig ett nytt språk på bekostnad av sitt modersmål vilket har visat på misslyckande. Våra respondenter lyfte att de tycker att modersmålet och andraspråket är lika viktiga att utveckla i förskolan men att de själva främst eller enbart utvecklar andraspråket i förskolan. Att hålla både modersmålet och andraspråket levande kräver enligt oss att de flerspråkiga barnen skall erbjudas en förskolemiljö som främjar alla språk. I denna studie har vi genom våra respondenter belyst hur modersmål samt andraspråksutveckling kan främjas på förskolan. Det har, som tidigare nämnts, varit svårt att finna litteratur som lyfter hur enspråkiga förskollärare kan främja ett barns modersmål som pedagogerna ifråga inte besitter kunskap i. Vi menar att denna studie har gett oss många tankar och tips på hur man som enspråkig förskollärare kan arbeta med flerspråksutveckling på förskolan.

Calderon (2004) menar att då en förskola inte har tillgång till flerspråkig personal så är det av yttersta vikt att ta föräldrarna till hjälp och samarbeta med dem. Detta belyser ett stort antal av våra respondenter att de gör då de framhävde att de samtalar med vårdnadshavare om vikten utav ett utvecklande av modersmålet. Även Läroplanen för förskolan (Lpfö98) förespråkar ett nära samarbete mellan förskola och hemmet. Vi tror att detta samarbete även skulle få föräldrarna att känna sig viktiga och betydelsefulla. Att bjuda in föräldrarna i arbetet med flerspråksutveckling menar vi bör ses som en enormt stor och betydelsefull resurs. Flertalet av våra respondenter framhävde även önskan om utveckling av modersmålsstöd. Detta skapar tankar hos oss som författare då Läroplanen för förskolan (Lpfö98) ger uttryck för att flerspråksutvecklingen skall ske utav samtliga förskollärare på förskolan. Med dagens besparingskrav så har vi svårt att se att modersmålsstödet kommer att utvecklas av ambulerande modersmåls lärare. Vi finner det mer hållbart att se ett större utbud av flerspråkig personal och utbildning av flerspråksutveckling för enspråkig personal.

Det var mindre än hälften av förskollärarna som arbetade med modersmålsutvecklingen genom att fråga barnen vad saker och ting heter på deras språk. Problematik som vi tror kan uppkomma i dessa sammanhang är huruvida pedagogen, som inte har språkkunskapen, vet om barnen säger rätt. Men vi ställer oss också frågan om det är viktigt att barnen säger rätt, är det ”rätt” svar som är betydelsefullt eller är det inbjudan av modersmålet som är viktigast. Att barnet uppmuntras och ges möjlighet att använda sitt modersmål visar ju på ett intresse att vilja utveckla flerspråkighet från förskollärarens sida. Även Calderon (2004) menar att det är viktigt att visa ett intresse för barnens modersmål. Vi tror mycket på att tillsammans med hemmet skapa ett lexikon. Detta är ett sätt, menar vi, att kunna arbeta med flerspråksutveckling på ett additivt sätt då barnen ges möjlighet att lära ett nytt språk utan att det förlorar något av sitt tidigare språk, båda språken hålls vid liv vilket vi liksom Cummins (2001) förordar.

I andraspråksutvecklingen så lyfter mindre än hälften av förskollärarna vikten av att ha ett medvetet språkbruk. Förskollärarna menar att det underlättar om talet är tydligt samt att pedagogen repeterar det som sagts. Loken och Melkeraaen (1996) talar för betydelsen av upprepningar och menar att den underlättar barnens språkutveckling. Vi tror det är viktigt att pedagoger är medvetna om hur de använder språket och vi menar man kan klä de vardagliga situationerna i ord. Vi tror även att det är viktigt att barnen omges av ett rikt och nyanserat språk. Vilket Benckert m.fl. (2008) förespråkar då de menar att barn är i behov av att höra många olika begrepp och samtalsformer samt få möjlighet att själva utforma sina tankar, behov och önsknings.

En förskollärare betonar vikten av att andraspråksutvecklingen skall vara lustfyllt. Detta lyfts även i litteraturen där bl.a. Loken och Melkeraaen (1996) förespråkar andraspråksutvecklingen genom lek. Språkutveckling skall vara lustfyllt då vi tror att detta skapar de bästa förutsättningar för utveckling. Vi ser leken som den optimala vägen för andraspråksutveckling. Leken är lustfylld och sker på barnets eget initiativ och på så vis blir barnet inte påtvingad utveckling, den sker naturligt. Dock har vi som åsikt att pedagogen här har en viktig roll att finnas tillhands och närvara vid och i leken för att hjälpa barnet på ett naturligt sätt med dess utveckling i andraspråket. Detta stärks även i tidskriften *Språk – metoder och goda idéer* (1997) som menar att det bästa sättet att lära in begrepp är om begreppen förekommer i dess rätta situation. De belyser även att det inte finns någon bättre arena än leken att möta barnen i. Vi anser att det är viktigt att som pedagog närvara vid och i leken. Detta skapar möjligheter att berika barnens lek med ord och begrepp vilket resulterar i ett språkutvecklande arbetssätt.

7.3 Slutsatser

Vi har i denna studie lyft de aspekter som våra respondenter framfört som viktiga gällande flerspråksutveckling samt deras syn på modersmål- och andraspråksutveckling vilket motsvarat vårt syfte och frågeställningar. Dock hade vi önskat se en större medvetenhet i arbetet gällande utvecklingen av modersmål samt andraspråk. Genom denna studie kan vi konstatera att förskolans läroplan (Lpfö98) inte efterföljs av alla förskollärare. Vi menar att flerspråksutvecklingen och dess betydelse för de flerspråkiga barnen bör lyftas och bli en central del av förskolans verksamhet. För att detta skall eftersträvas tror vi på diskussion inom arbetslag vad gällande flerspråksutveck-

ling. Vi menar att det krävs medvetenhet för att på bästa sätt främja modersmåls- samt andraspråksutveckling.

7.4 Nya forskningsfrågor

Som vi nämnt tidigare så betonar Skolverket (2003) och läroplanen för förskolan (Lpfö98) vikten av att barnen får möjlighet att utveckla sitt modersmål och få tillgång till modersmålsstöd på förskolan. Som också tidigare benämnts så är formerna för modersmålsstöd i förskolan inte reglerat i styrdokumentet. Vi menar att läroplanen (Lpfö98) är tydliga i sina mål gällande flerspråksutveckling. Dock anser vi att det finns lite forskning hur förskollärare kan arbeta med modersmålsutveckling i förskolan. Litteraturen och vid våra gjorda intervjuer förespråkas främst modersmåls lärare för att denna utveckling skall äga rum. I Skolverket framgår det dock att även de "vanliga" förskollärarna i förskolans verksamhet skall bidra till denna utveckling. Vi menar att det i vidare forskning bör framställas konkreta tips och metoder samt material som kan ligga till grund för hur förskollärare kan utveckla barnets modersmål utan att besitta barnets modersmål. Vidare tänker vi att det även skulle vara av intresse att använda observationer som metod för att sedan jämföra med intervjuerna.

Referenslista

- Arnqvist, A. (1993). *Barns språkutveckling*. Lund: Studentlitteratur.
- Benckert, S. Håland, P. & Wallin, K. (2008). *Flerspråkighet i förskolan – ett referens- och metodmaterial*. Myndigheten för skolutveckling. Stockholm: Liber.
- Benckert, S. & Sjöberg, Y. (1990). *Språkinläring för invandrabarn i förskolan – Förslag på innehåll och arbetssätt*. Artikel: Stadsdelsförvaltningen: Rinkeby.
- Bjørndal, C.R.P. (2005). *Det värderande ögat. Observation, utvärdering och utveckling i undervisning och handledning*. Stockholm: Liber.
- Calderon, L. (2004). *Komma till tals: flerspråkiga barn i förskolan*. Stockholm: Myndigheten För Skolutveckling.
- Cummins, Jim, 2001: *Andraspråksundervisning för skolframgång – en modell för utveckling av skolans språkpolicy*. I: Naucclér, Kerstin (red.): Symposium 2000. Ett andraspråksperspektiv på lärande. Stockholm: Nationellt centrum, HLS förlag. S. 86–107.
- Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken - för småskaliga projekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.
- Einarsson, J. (2004). *Språksociologi*. Lund: Studentlitteratur.
- Ellneby, Y. (2007). *Pedagoger mitt i mångfalden*. Sveriges utbildningsradio AB.
- Jederlund, Ulf (2003). *Vägar till språket - teori och praktik i förskolan*. (s.32-39). Trelleborg: Lärarförbundets förlag.
- Ladberg, G. (2003). *Tvåspråkighet och flerspråkighet i familj, förskola, skola och samhälle*. Stockholm: Liber AB.
- Loken, A. & Melkeraaen, Å. (1996). *Fånga språket! När svenska är barnets andraspråk*. Hässelby: Runa förlag.
- Nationalencyklopedin, hämtat 2 november, 2009, från Nationalencyklopedin;
<http://www.ne.se/flerspråkighet>
<http://www.ne.se/modersmål>
- Norell Beach, A. (1995). *Mångfald och medkänsla i förskolan*. Rädda barnen: Kristians Boktryckeri AB.
- Naucclér, K. Welin, R & Ögren, M. (1988). *Kultur- och språkmöten – Om tvåspråkigt arbetssätt i förskolan*. Stockholm: Liber.
- Skolverket rapport 228. (2003). *Flera språk – Fler möjligheter, Utveckling av modersmålsstödet och modersmålsundervisningen*. Uppsala: Fritzes.
- Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.

Säljö, R. (2003). *Lärande i praktiken: ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Temaserie från tidningen förskolan, (1997). *Språk – metoder och goda idéer*. Stockholm: Lärarförbundets Förlag.

Utbildningsdepartementet. (1998). *Läroplan för förskolan. Lpfö 98*. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Vetenskapsrådet (2007). *Forskningsetiska principer inom humanistisk – samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm. (www.vr.se)

Vygotskij, L (1999) *Tänkande och språk*. Göteborg: Daidalos AB. (Översatt av Kajsa Öberg Lindsten)

Bilaga 1. Intervjuguide

Erfarenheter

- Hur lång erfarenhet har du av arbete inom mångkulturella barngrupper?
- Vet du vad läroplanen för förskolan (Lpfö98) säger om flerspråkighetsutveckling?

Vilka aspekter lyfts fram som viktiga vad gällande flerspråksutveckling?

- Vad tycker du är viktigt att ha i åtanke i arbetet med flerspråkiga barn?
- Ser du flerspråkighet som en tillgång eller ett hinder i den pedagogiska verksamheten?
- Vilket av barnets språk prioriterar du att utveckla i den pedagogiska verksamheten?

Hur ser förskollärare på flerspråkiga barns modersmålutveckling i den pedagogiska verksamheten?

- Hur ser du på flerspråkiga barns modersmålsutveckling i den pedagogiska verksamheten?
- Hur arbetar du för att utveckla flerspråkiga barns modersmål i den pedagogiska verksamheten?

Hur ser förskollärare på flerspråkiga barns andraspråksutveckling i den pedagogiska verksamheten?

- Hur ser du på flerspråkiga barns andraspråksutveckling i den pedagogiska verksamheten?
- Hur arbetar du för att utveckla flerspråkiga barns andraspråksutveckling i den pedagogiska verksamheten?

Tillägga

- Är det något mer du vill tillägga i denna intervju?